

Jaarverslag 2024

Commissie van Toezicht Detentieplaatsen Koninklijke Marechaussee

Inleiding

Het ministerie van Defensie heeft sinds november 2007 een Commissie van Toezicht Detentieplaatsen Koninklijke Marechaussee (hierna de commissie) ingesteld, voortvloeiend uit Europese regelgeving die tot doel heeft inhumane behandeling en foltering van ingesloten tegen te gaan. De Koninklijke Marechaussee (hierna KMar) heeft ook vanuit nationale wet- en regelgeving een verantwoordelijkheid zorgvuldig en humaan om te gaan met vrijheidsbeneming van personen. Met de instelling van deze commissie voldoet Defensie en meer specifiek de KMar, aan deze (inter)nationale verplichtingen. Het werk van de commissie maakt niet alleen het beleid rond insluitingen transparant, maar ook de uitvoering daarvan. Door inspecties van de commissie kan de kwaliteit van detentieplaatsen en van de uitvoering van insluitingen structureel in kaart worden gebracht en zo nodig worden verbeterd.

De taak van de commissie is toezicht houden op de wijze van de tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming in alle detentieplaatsen (cellen, ophoudruimtes, verhoorruimtes en arrestantentransportmiddelen), die in gebruik en beheer zijn bij de KMar. Daartoe behoort toezicht op de naleving van de daarop betrekking hebbende voorschriften. Ook is het haar taak gevraagd en ongevraagd daaromtrent inlichtingen en aanbevelingen tot verbeteringen te verstrekken aan de beheerder, zijnde de minister van Defensie.

De commissie dient jaarlijks aan de minister van Defensie schriftelijk verslag uit te brengen van haar werkzaamheden en bevindingen (zie de ministeriele regeling, bijlage 1). Deze nota dient daartoe.

Samenstelling commissie

De commissie heeft als gevolg van herbenoemingen sinds begin 2019 bestaan uit dezelfde vier leden. Gedurende 2024 is de samenstelling van de commissie gewijzigd in navolging van het aftreedschema.

De commissie bestond tot 1 september 2024 uit de volgende leden:

1. Mevrouw P.M. van Wingerden-Boers, voorzitter
2. De heer B. van der Linden, lid
3. De heer P.A. van den Ouden, lid
4. Mevrouw M.E. de Bruin, lid

De eerst benoemde drie leden zijn tweemaal herbenoemd en hun termijn loopt af per september 2026. De heer Van der Linden is eerder gestopt om plaats te maken voor twee nieuwe leden, waar de genoemde regeling de mogelijkheid toe biedt, zodat er voldoende tijd is om hen in te werken en kennis en ervaring over te dragen.

Het later aangestelde vierde lid is door u recentelijk herbenoemd voor een derde en laatste termijn vanaf januari 2025 tot januari 2028 (zie bijlage 2). Vanaf september 2026 zal de commissie weer bestaan uit vier leden.

De twee nieuwe leden zijn per 1 september 2024 aangesteld (zie bijlage 3) na een open sollicitatieprocedure. Het betreft

- mevrouw A. Gasmi en
- de heer J.F.M. Wasser.

Deze nieuwe leden zijn net als de overige drie leden, geen werknemer van Defensie, omwille van onafhankelijkheid. Zij verkrijgen voor hun werkzaamheden een vergoeding op declaratiebasis. Bij de selectie is gestreefd naar een commissie die blijft bestaan uit personen met verschillende relevante achtergronden, zoals met ruime ervaring op het gebied van bestuur, veiligheid, detentie en zorg. Ook is bij de selectie naar meer diversiteit in de commissie gestreefd.

De commissie heeft een secretaris, zijnde een medewerker van Juridische Zaken KMar. Deze is

géén lid van de commissie.

Bevoegdheden en wijze van inspecteren

Het is voor de kwaliteit van het toezicht van belang dat de commissie zich regelmatig door eigen waarneming op de hoogte stelt van de toestand in de detentieplaatsen. In de eerder genoemde ministeriële regeling is geëxpliciteerd dat alle detentieplaatsen, ook voor kortdurend verblijf en de voertuigen waarmee ingesloten worden vervoerd, onder het toezicht vallen van de commissie. Kortom, de cellen(complexen), luchtruimtes, ophoudruimtes, verhoorkamers en arrestantenbusjes, of deze nu wel of (tijdelijk) niet in gebruik zijn, vallen onder het toezicht. Hiertoe hebben de leden *te allen tijde toegang tot de detentieplaatsen*. De commissieleden kunnen direct en in afzondering met elke ingeslotene spreken. Daarnaast hebben de leden het *recht op inzage* in alle voor de uitoefening van haar taken relevante bescheiden. Elke ambtenaar van de Marechaussee dient aan de commissieleden desgewenst en terstond de benodigde inlichtingen te verschaffen en de *medewerking te verlenen* die voor de vervulling van de taken noodzakelijk zijn. Het voorgaande is terug te vinden in de genoemde ministeriële regeling.

T.b.v. het toezicht wordt gebruik gemaakt van een vast format, gestoeld op het format dat de soortgelijke Commissies van Toezicht Arrestantenzorg van de politie in gebruik hebben, zodat eenduidig toezicht in Nederland wordt bevorderd. Het format bevat alle onderwerpen die uit relevante (inter)nationale wetgeving voortvloeien, zoals voeding, hygiëne, (brand)veiligheid, omgang, toegang tot artsen, medische voorzieningen en bedrijfshulpverlening. Na iedere inspectie krijgt de desbetreffende brigadecommandant (BC) het conceptverslag toegestuurd voor hoor en wederhoor. Zijn/haar reactie wordt integraal opgenomen in het inspectieverslag. Na vaststelling van het verslag door de commissie krijgt de BC het definitieve exemplaar.

Verrichte activiteiten 2024

Inspectiebezoeken algemeen

De plaatsen waar de KMar detentiefaciliteiten in gebruik en beheer heeft, liggen verspreid over Nederland, maar ook in het Caribisch gebied. In totaal gaat het om circa 100 ophoudruimtes (kale ruimte met of zonder bank en bedoeld voor kort verblijf) en cellen (ruimte met bed en bedoeld voor dag en nachtverblijf) verdeeld over circa 30 locaties in Nederland en drie locaties in het Caribisch deel van het Koninkrijk¹.

Aangezien sinds de herstart van de commissie eind 2018 alle locaties minimaal één keer zijn geïnspecteerd, prioriteert de commissie jaarlijks welke locaties (weer) voor een her-inspectie in aanmerking komen. De detentiefaciliteiten op de luchthaven Amsterdam Schiphol Airport (bestaande uit Koningin Maxima Kazerne, Justitieel Complex Schiphol (hierna JCS), G-pier, Falsificaten en 8 doorlaatposten) worden jaarlijks geïnspecteerd vanwege de intensiteit van het gebruik alsook de grootte en complexiteit van de locatie. Voor de overige locaties, die niet ieder jaar of zelfs nog minder vaak worden bezocht, is vanaf medio 2021 door de commissie besloten om drie maanden na ontvangst van de wederhoorreactie via e-mail navraag te doen naar de opvolging van de aanbevelingen. Dit lijkt een stimulerende werking te hebben op het spoedig opvolgen van de aanbevelingen.

De commissie heeft de afgelopen jaren gemiddeld 11 locaties per jaar bezocht. In 2024 zijn de ophoudruimtes en eventueel aanwezige cellen op de volgende 14 ophoudlocaties geïnspecteerd:

1.	29-01-2024	: Maastricht
2.	02-02-2024	: Schiphol; doorlaatposten A2 en V2
3.	15-02-2024	: Schiphol; doorlaatposten A1 en V3
4.	20-02-2024	: Hoogerheide
5.	28-02-2024	: Schiphol; JCS
6.	08-04-2024	: Curaçao
7.	09-04-2024	: Aruba
8.	11-04-2024	: Bonaire
9.	10-05-2024	: Zevenaar
10.	14-08-2024	: Venlo
11.	19-08-2024	: KMK

¹ De KMar kan verdachten en vreemdelingen insluiten op Curaçao, Aruba en Bonaire. Op de andere eilanden Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten heeft de KMar geen eigen ophoudfaciliteiten en maakt zij zo nodig gebruik van ruimtes van de lokale politie.

12. 8-10-2024
13. 8-11-2024

: Twente
: Schiphol; G-pier en Afdeling Falsificaten

Bevindingen 2024 en aanbevelingen

Concrete bevindingen

De afzonderlijke inspectieverslagen worden met aanbevolen verbeteringen zo spoedig mogelijk na de inspectie aangeboden aan de desbetreffende BC. Uit hun wederhoorreacties blijkt veelal welke acties zij al hebben, of gaan nemen op de gegeven aanbevelingen. Uit de navraag die na drie maanden wordt gedaan, blijkt dat de aanbevelingen doorgaans goed worden opgevolgd. In een her-inspectie wordt uiteraard extra aandacht besteed aan de eerdere bevindingen. Slechts op de luchthaven Schiphol bleken niet alle aanbevelingen uit eerdere inspecties te zijn opgevolgd. De reden hiervoor is het feit dat voor bepaalde aanbevelingen de medewerking is vereist van de luchthaven. De commissie heeft daarom middels een brief de plaatsvervangend commandant KMar dringend verzocht om overleg te plegen met de luchthaven.

Uit de 13 inspecties die in 2024 zijn uitgevoerd, zijn gelukkig wederom geen schokkende zaken naar voren gekomen. De aanbevelingen t.a.v. deze inspecties betroffen in overwegende mate dezelfde soort als die in 2023 zijn gedaan (zie de gedetailleerde opsomming op p. 4 van het jaarverslag 2023), zoals het zorgdragen voor een goede vastlegging van gegevens van ingesloten ten behoeve van overdracht, cameratoezicht conform de Ambtsinstructie, het periodiek houden van calamiteitenoefeningen en een goede registratie van controles van verbandtrommels en brandblussers.

Algemene bevindingen

Uit alle in een jaar opgemaakte inspectieverslagen worden, indien mogelijk, *algemene* bevindingen gedestilleerd. Deze worden opgenomen in het jaarverslag en aan de minister aangeboden en vooraf ter informatie gezonden aan de commandant KMar. Sinds vorig jaar wordt daarna het jaarverslag daarna geplaatst op www.toezichtarrestantenzorg.nl. Op die website staat naast alle jaarverslagen van de Commissie van Toezicht Arrestantenzorg van de politie en deze commissie van de KMar, ook informatie over de verschillende commissies en ieders werkzaamheden. De onderliggende inspectieverslagen worden evenwel niet als bijlage gevoegd en actief gepubliceerd.

Zoals al in de vorige jaarverslagen benoemd, zijn de locaties van de KMar waar mensen kunnen worden ingesloten zeer verschillend. In de zin dat de taken verschillen (algemene politietaken, militaire politiezorg, grenstoezicht, of beveiliging of een combinatie daarvan), de staat van de gebouwen (oud of nieuw) en het aantal werkzame mensen (veel tot weinig) en soort locatie (civiele omgeving of militaire omgeving). Echter ook dit jaar weer, heeft de commissie een open, vriendelijke en constructieve houding ervaren, ook daar waar de commissie al meermaals de detentiefaciliteiten heeft geïnspecteerd.

Gezien het voorgaande ziet de commissie geen aanleiding algemene aanbevelingen te doen voor wat betreft *Nederland*.

Voor wat betreft het *Caribisch deel van het Koninkrijk* moet de commissie helaas melden dat de aanbevelingen die zijn gedaan n.a.v. de inspecties in februari 2020 nog steeds niet volledig zijn opgevolgd. Hieromtrent is de minister in de vorige jaarverslagen over 2020 t/m 2023 geïnformeerd met de herhaaldelijke aanbeveling zorg te dragen voor het borgen van structurele ingebruikname van de cellen op Curaçao en de bouw van een ophoudruimte op Bonaire, en daarvoor bij het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) aan te dringen op voorgang.

Helaas kon tijdens de herinspectie in het Caribisch gebied in april 2024, dus vier jaar na de eerste inspectiebevindingen, door de commissie niet worden geconstateerd dat de zaken nu op orde zijn. Er was weliswaar gestart met de bouw van een ophoudruimte op Bonaire, maar navraag in de herfst van 2024 bij de BC Brigade Caribisch gebied leerde dat de prognose voor ingebruikname van de ophoudruimte en ook de cellen op Curaçao wederom in de tijd is verschoven. Het lijkt de commissie niet dat er sprake is van onwil bij de Brigade Caribisch Gebied, wél van de afhankelijkheid van de medewerking van het Rijksvastgoedbedrijf en de Directie Vastgoed Management van Defensie. In de reactie van de minister op het jaarverslag over 2023 is aan de commissie te kennen gegeven, dat de zorgen worden gedeeld ten aanzien van het niet voldoen aan de gestelde eisen van de insluitingsfaciliteiten op Bonaire en Curaçao. Voorts dat Defensie bij het RVB aandringt op een spoedige, adequate oplossing voor deze situatie.

De commissie ziet op dit moment geen aanleiding voor een andere aanbeveling aan de minister dan die al eerder is gedaan; het advies blijft om de voortgang te bewaken. Ook de commissie zal een vinger aan de pols houden en heeft daaromtrent periodiek contact met de BC van de Brigade Caribisch Gebied.

Bijlagen:

1. *Regeling commissie van toezicht detentieplaatsen Koninklijke Marechaussee van 2-11-2007 (met doorgevoerde wijzigingen per 1-10-2016).*
2. *Herbenoemingsbesluit lid mevrouw De Bruin.*
3. *Benoemingsbesluit twee nieuwe leden.*